

به نام خدا

مراحل اجرای طرح

برای تهیه این فهرست مراحل زیر طی شد:

۱ - شناسایی دانشگاهها، مراکز علمی و پژوهشگاههای دولتی و آزاد که دارای مقاطع کارشناسی ارشد و دکتری در رشته فلسفه غرب و فلسفه اسلامی اند و شرط فارغ التحصیلی در آنها تألیف و دفاع از پایان نامه است. در این مرحله تمامی دانشگاههای دولتی و دانشگاههای آزاد در تهران و شهرستانها که دارای گروه فلسفه غرب و فلسفه اسلامی (الهیات) بودند و تاکنون در این مقاطع فارغ التحصیل داشته اند، شناسایی شدند. بنابراین، اگر در سایر گروههای این دانشگاهها و مراکز علمی^۱ پایان نامه هایی با موضوعات فلسفی تألیف و دفاع شده و در کتابخانه های مرکزی و یا مراکز بایگانی و اطلاع رسانی آنها تحت عنوان فلسفه ثبت نشده باشند از دایره مرحله کنونی این فهرست بیرون می مانند.

تمرکز این فهرست بر روی پایان نامه های کارشناسی ارشد و دکتری فلسفه از آغاز تا پایان سال ۱۳۸۳ است. در تلاش ما برای تکمیل این فهرست با مراجعه به منابع دیگر (که ذیلاً بدان اشاره شده است) معلوم شد که در آغاز در مقطع کارشناسی (لیسانس) برخی از دانشگاهها نیز پایان نامه نوشته می شده است این پایان نامه ها نیز به فهرست افزوده شد. دانشگاهها و مراکز علمی که اطلاعات ارائه شده از سوی خود آنها در این مجموعه منعکس شده است، عبارتند از:

- پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
- دانشگاه اصفهان
- دانشگاه امام صادق (ع)
- دانشگاه تربیت مدرس
- دانشگاه تربیت مدرس قم
- دانشگاه تربیت معلم
- دانشگاه تهران
- دانشگاه تهران - دانشکده الهیات و معارف اسلامی
- دانشگاه شهید بهشتی
- دانشگاه صنعتی شریف
- دانشگاه علامه طباطبایی

^۱. نظیر گروههای ادبیات، علوم تربیتی، روانشناسی، جامعه شناسی، زبان شناسی، پژوهشهای هنر، علوم سیاسی و ...

- دانشگاه قم دانشکده الهیات
- دانشگاه قم دانشکده علوم انسانی
- دانشگاه قم مرکز
- دانشگاه مشهد
- دانشگاه مفید
- مدرسه عالی شهید مطهری
- موسسه باقرالعلوم
- دانشگاه آزاد- واحد تهران مرکزی
- دانشگاه آزاد- واحد خوراسگان
- دانشگاه آزاد- واحد سبزوار
- دانشگاه آزاد- واحد کرج
- دانشگاه آزاد- واحد نجف آباد

در اینجا لازم می‌بینیم از مسئولان محترم دانشگاهها و مراکز علمی و همچنین مدیران و همکاران گروههای آموزشی و پژوهشی که با علاقمندی و صمیمیت و در برخی موارد فراتر از وظایفی که عهده‌دار آن بودند ما را یاری کرده‌اند یاد می‌کردند، سپاسگزاری تماییم و امیدواریم در ادامه راه نیز با برخورداری از همکاری صمیمانه‌تر همه مراکز علمی و اهتمام و راهنمایی خود فارغ‌التحصیلان محترمی که پایان‌نامه آنها در حوزه فلسفه غرب و فلسفه اسلامی بوده است و همچنین اساتید محترم راهنما و مشاور و داور بتوانیم به تصحیح و تکمیل این فهرست همت گماریم و آن را به هنگام نگهدارییم.

۲ - پس از شناسایی دانشگاهها و مراکز علمی ضمن تثبیت نشانی‌ها و راههای تماس، اعضای از گروه به این مراکز معرفی و اعزام شدند و با مراجعه به گروههای آموزشی، کتابخانه‌های دانشکده‌ها، کتابخانه‌های مرکزی و در مواردی پایگاههای اطلاع‌رسانی دانشگاهها فهرستی از پایان‌نامه‌ها تهیه شد. در این مراجعه‌ها معلوم شد که در بسیاری از دانشگاهها و مراکز، دانشکده‌ها و گروهها ثبت منظمی از پایان‌نامه‌ها بعمل نیامده و یا اینکه پایان‌نامه‌ها از مقاطع زمانی معینی به بعد فهرست یا حتی دریافت نشده است و در مواردی کاستی‌های چشمگیری در این زمینه وجود دارد.

۳ - اطلاعات لازم با همکاری دانشگاهها و مراکز علمی و دانشکده‌ها و تلاش گروه برای تهیه فهرست کنونی بتدریج گردآوری شد. در برخی از موارد علاوه بر نسخه‌ای از شناسنامه پایان‌نامه‌ها، چکیده‌های فارسی و انگلیسی^۲ و فهرست مندرجات پایان‌نامه‌ها تهیه شد که مبنای کار ما در این طرح قرار گرفت.^۳ با توجه به اینکه اصل پایان‌نامه‌ها نمی‌توانست در دسترس گروه قرار گیرد، استخراج فهرست محتوایی فقط با اتکاء به همین اطلاعات صورت گرفته و نیازمند تکمیل بعدی است.

^۲ تهیه چکیده فارسی در طی چند سال اخیر صورت گرفته و نگارش چکیده پایان‌نامه به زبان انگلیسی نیز (با تفاوت‌های زمانی در دانشگاهها) تنها در دهه اخیر معمول شده است.

^۳ لازم به ذکر است که این هر سه منبع نیز در تمامی گروه‌ها و دانشکده‌ها موجود نبود.

۴ - با توجه به کوشش گروه برای گردآوری کامل اطلاعات در حدّ مقدور، فهرست‌های بدست‌آمده از دانشگاهها و مراکز علمی با مراجعه به سه منبع زیر تکمیل شد:

الف - مرکز اطلاعات و مدارک علمی ایران وابسته به وزارت علوم، تحقیقات و فناوری و سایت (Irandoc). از آنجا که تمرکز این مرکز بر روی اطلاعات مربوط به رشته‌های علوم انسانی نبوده است، تنها در معدودی از موارد توانستیم از طریق این مرکز به عنوان جدید یا اطلاعات کاملتری از پایان‌نامه‌ها دست پیدا کنیم.

ب - دوره سه جلدی «مأخذشناسی علوم عقلی»، تألیف آقایان محمد نوری و دکتر محسن کدیور، انتشارات موسسه اطلاعات، تهران، ۱۳۷۹. در این منبع در کنار کتابشناسی و مقاله‌شناسی، گزیده‌ای از پایان‌نامه‌ها نیز ذکر شده است که با فهرست‌های گردآوری شده تطبیق داده شد.

ج - برای تکمیل پایان‌نامه‌های اعضای هیئت‌های علمی دانشگاهها و مراکز بخش دولتی در مقاطع تحصیلی‌شان، به کتاب «اعضای هیئت علمی (بخش دولتی)، موسسه پژوهش برنامه‌ریزی آموزش عالی نیز مراجعه شد و با استخراج نام اعضای هیئت علمی گروه‌های آموزشی فلسفه غرب و فلسفه اسلامی سرنخی برای تماس با این اعضا بدست آمد تا با تماس مستقیم یا غیرمستقیم، اطلاعات مربوط به پایان‌نامه‌های کسانی که فارغ‌التحصیل در این دو رشته‌اند و پایان‌نامه آنان در مراکز علمی محل فارغ‌التحصیلی‌شان موجود نیست، تکمیل گردد.

۵ - گزینش و طراحی برنامه رایانه‌ای کارآمد برای ورود، طبقه‌بندی و استخراج اطلاعات مربوط به پایان‌نامه‌ها.

۶ - ورود اطلاعات به برنامه:

با تلاش کار گروه اطلاعات مربوط به پایان‌نامه‌ها از روی نسخه‌های کپی شده از شناسنامه پایان‌نامه‌ها، چکیده‌های فارسی و انگلیسی و فهرست مندرجات آنها بنحو نظام‌مندی استخراج و پس از تایپ و تصحیح وارد برنامه رایانه‌ای گردید. کاستی‌ها و ناهمسانی‌های پایان‌نامه‌ها بلحاظ نحوه تدوین و شکل ارائه، دشواری‌های قابل ملاحظه‌ای را در این مرحله پیش پای گروه قرار می‌داد که یک به یک مرتفع گردید.

۷ - تصحیح و کنترل اطلاعات: در این مرحله یکبار دیگر داده‌های وارد شده به رایانه با اصل اسناد تهیه شده تطبیق شد، تا اطمینان حاصل شود که در ورود داده‌های اشتباهی رخ نداده باشد.

۸ - طبقه‌بندی پایان‌نامه‌ها:

به منظور بهره‌برداری کارآمد از اطلاعات مربوط به پایان‌نامه‌ها، ضمن مشورت با اساتید پایان‌نامه‌های کارشناسی ارشد و دکتری بر حسب موارد زیر طبقه‌بندی شد:

الف - طبقه‌بندی بر اساس شاخه‌های فلسفه.

در این طبقه‌بندی کوشش شده است تا پایان‌نامه‌ها بر اساس شاخه‌های گوناگون فلسفه و علوم مجاور فهرست شوند. این شاخه‌ها عبارتند از:

- اسطوره‌شناسی
- اصطلاح‌شناسی
- انسان‌شناسی
- تاریخ فلسفه یونان
- حکمت اشراق
- حکمت ایران باستان
- حکمت متعالیه
- حکمت مشاء
- حکمت هندی
- دین
- روان‌شناسی
- زیبایی‌شناسی
- طبیعیات
- عرفان
- علم اصول
- علم النفس
- علوم اجتماعی
- فلسفه اخلاق
- فلسفه اسلامی
- فلسفه پست مدرن
- فلسفه تاریخ
- فلسفه تحلیلی
- فلسفه تطبیقی
- فلسفه تعلیم و تربیت
- فلسفه دین
- فلسفه ذهن
- فلسفه ریاضیات
- فلسفه زبان
- فلسفه زیست‌شناسی
- فلسفه سیاست

فلسفه و حکمت و فلسفه ایران

- فلسفه شرق
- فلسفه عصر جدید
- فلسفه علم
- فلسفه علوم اجتماعی
- فلسفه مدرن
- فلسفه مسیحی
- فلسفه هنر
- فلسفه یونان
- کلام
- کلام مسیحی
- مابعدالطبیعه
- معرفت شناسی
- مکاتب چینی
- مکاتب هندی
- منطق
- هرمنوتیک

ب - طبقه‌بندی بر اساس مقاطع زمانی:

با توجه به حجم قابل ملاحظه پایان‌نامه‌هایی که جنبه تاریخی فلسفی داشتند طبقه‌بندی آنها بر حسب مقاطع زمانی، امکان مناسبی را برای جستجو در اختیار مراجعه‌کنندگان به این فهرست قرار می‌داد. به همین سبب پایان‌نامه‌ها بر حسب مقاطع زمانی زیر فهرست گردید:

- عهد باستان
- قرون وسطی
- رنسانس
- قرن شانزدهم
- قرن هفدهم
- قرن هجدهم
- قرن نوزدهم
- قرن بیستم

ج - طبقه‌بندی بر اساس نوع فعالیت علمی:

از آنجا که پایان‌نامه‌های گردآوری شده بلحاظ نوع فعالیت علمی انجام‌شده از جانب تهیه‌کنندگان آنها، یعنی تألیف، ترجمه و تحقیق و تصحیح، متفاوت بودند، این طبقه‌بندی نیز ضروری بنظر می‌رسید و اطلاعات مفیدی را در اختیار جستجوگران قرار می‌داد و پایان‌نامه‌ها بر اساس نوع فعالیت علمی نیز فهرست شد.

د - طبقه بندی بر اساس کلید واژه‌های موضوعی:

دشوارترین مرحله کار ما، طبقه‌بندی پایان‌نامه‌ها بر اساس کلید واژه‌های موضوعی بود. در این مرحله، ابتدا با توجه فقدان یک طبقه‌بندی موضوعی جامع در رشته فلسفه ناچار شدیم تا در حد امکان و نیاز این طرح، به استخراج کلید واژه‌های فلسفی بطور کلی از یکسو و کلید واژه‌های بکار رفته در شناسنامه‌ها، چکیده‌ها و فهرستهای مندرجات پایان‌نامه‌ها (تا آنجا که در دسترس بود) از سوی دیگر بپردازیم. سپس با مقابله این کلید واژه‌ها و یکسان‌سازی آنها، حذف موارد مکرر، تثبیت کلید واژه مرجع، ارجاع کلید واژه‌های مشابه به کلید واژه مرجع فهرستی نهایی از تمامی کلید واژه‌های ثبت شده در برنامه تهیه گردید.

در طی سالهای اخیر در برخی از دانشگاهها از جانب دانشجویان کلید واژه‌هایی برای پایان‌نامه‌ها تعریف می‌شود که در انتهای چکیده فارسی و انگلیسی درج می‌گردد. هر چند این کلید واژه‌ها در تهیه فهرست نمایه بکار آمد، اما به سبب فقدان روالی واحد در گزینش آنها، ناگزیرنمایه مستقلی استخراج شد. نمایه‌های کنونی می‌تواند پایه‌ای برای تهیه نمایه معیار در آینده باشد.

۹ - محور برخی از پایان‌نامه‌ها، آراء فیلسوف یا فیلسوفان معینی در سنت فلسفی مغرب زمین با سنت فلسفی اسلامی بوده است. به همین سبب یک طبقه‌بندی از پایان‌نامه‌ها بر اساس محوریت آرای فیلسوف یا فیلسوفان نیز تهیه گردید که می‌تواند مورد بهره‌گیری جستجوگران باشد.

۱۰ - برخی از پایان‌نامه‌ها به شرح، نقد، تصحیح و یا بررسی موضوع خاصی از یک کتاب فلسفی معین اختصاص دارند. نام این کتابها نیز در فهرست مستقلی آمده است.

۱۱ - فهرست مشترکی از نامهای اشخاص تدوین شده که در آن نام اساتید راهنما و مشاور پایان‌نامه‌ها (تا آنجا که در شناسنامه پایان‌نامه‌ها ذکر شده است) و همچنین نام تهیه‌کننده پایان‌نامه، به ترتیب حروف الفبا ذکر شده است.

۱۲- فهرست الفبایی عنوان پایان‌نامه‌ها ی دکتری نیز بصورت جداگانه در این مجموعه آمده است.

طبیعی است که برغم تلاش هیئت پژوهشی و همکاران طرح و مساعدت‌های مسئولان دانشگاهها و مراکز علمی برای تهیه و تکمیل این کار، هنوز کاستی‌هایی در آن ملاحظه شود. از آنجا که هر گونه کار تأسیسی از این قبیل نیازمند تصحیح و تکمیل است از تمامی پژوهشگران ارجمند تقاضا می‌کنیم تا با پیشنهادهای اصلاحی و نقدهای سازنده خود مددکار ما در مسیری باشند که نخستین گامها در آن برداشته شده است.

سرانجام لازم است از پشتیبانی مدیریت محترم مؤسسه حکمت و فلسفه و بویژه معاونت محترم پژوهشی آن، سرکار خانم دکتر شهین اعوانی کمال قدردانی خود را ابراز نماییم که اتمام کار و عرضه آن به علاقمندان و استفاده‌کنندگان مديون روشن‌بینی و همت ایشان بوده است.